A. SZ. MJASZNYIKOV

AZ IRODALOM PÁRTSZERŰSÉGE

82.

SZIKRA

MARXISTA ISMERETEK KIS KÖNYVTÁRA

E sorozat kötetei a marxizmus—leninizmus alkalmazásával adnak tudományos feleletet — egyszerű és világos előadásban — napjaink időszerű kérdéseire.

1. A. J. Zisz:	A kommunista erkölcs	1.80 Ft
2. M. P. Sztjepánov:	Lenin „Egy lépés előre, két lépés hátra" c. könyvéről	1.80 „
3. V. V. Danilevszkij:	Orosz feltalálók	1.50 „
4. M. T. Jovcsuk:	A leninizmus és a XIX. század haladószellemű orosz műveltsége	2.— „
5. L. A. Leontjev:	A szocializmus politikai gazdaságtana Lenin és Sztálin műveiben	2.— „
6. L. A. Leontjev:	A politikai gazdaságtan tárgya és módszere	4.— „
7. P. Fedoszéjev:	Az osztályok és az osztályharc marxi elmélete	1.50 „
8. B. V. Alpersz:	A szovjet színház fejlődése	2.— „
9. A. I. Szoboljev:	A lenini tükröződési elmélet és a művészet	2.— „
10. L. I. German:	A harcos egyház filozófiája	1.50 „
11. A. P. Koszuljnjikov:	Lenin „A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban" c. könyvéről	2.— „
12. M. A. Leonov:	A marxista-leninista világnézet	2.— „
13. V. L. Bilsaj—Pilipenko:	A szovjet demokrácia és a nők egyenjogúsága a Szovjetunióban	2.50 „
14. M. M. Rozental:	A Nagy Októberi Szocialista Forradalom és az új ember kialakulása	2.— „
15. A. G. Grigorjenko:	Lenin „Mi a teendő" c. könyvéről	2.— „
16. A. V. Vosztrikov:	Lenin és Sztálin harca a marxista filozófia pártszerűségéért	2.— „
17. A. M. Jegolin:	A szovjet irodalom harminc éve	2.— „
18. G. Dimitrov:	Bulgária a szocializmus útján	4.— „
19. Marcel Cachin:	Tudomány és vallás	1.50 „
20. V. G. Childe:	A szerszámok története	2.— „
21. G. V. Alexandrov:	Polgári film a reakció szolgálatában	2.— „
22. I. D. Laptyev:	A kolhózrendszer ereje és életrevalósága	1.50 „
23. G. A. Kurszánov:	A gondolkodás logikai törvénye	1.— „
24. B. M. Tjeplov:	A szovjet pszichológia harminc éve	2.50 „
25. F. V. Konsztantinov:	Haladó eszmék szerepe a társadalmi fejlődésben	2.— „
26. K. M. Zavadszkij:	I. V. Micsurin, a természet átformálója	1.50 „
27. B. G. Ananjev:	A szovjet lélektan sikerei	1.50 „
28. V. N. Sztoletov:	A micsurini biológia alapjai	2.— „

SZIKRA

A. SZ. MJASZNYIKOV

AZ IRODALOM PÁRTSZERŰSÉGE

SZIKRA BUDAPEST 1950

A mű eredeti címe:

ЗА ВОЛЬШЕВИСТСКУЮ ПАРТИЙНОСТЬ
В ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИИ

FORDITOTTA
ZALAI EDVIN

Felelős kiadó: Simó Jenő.
1660. Stephaneum nyomda Budapest. Felelős: Janka Gyula vállalatvezető.

Az irodalom pártszerűsége

A világ művészetének válsága, amely a polgári kultúra bomlását tükrözi, világosan jelentkezett a XIX. század végén. A legérzékenyebb művészeknek ezt feltétlenül észre kellett venniök. Anatole France például 1889-ben megjegyezte, hogy a mai irodalom ingadozik „az állati durva naturalizmus és a szertelen miszticizmus között... vagy mocsokban fetrengünk vagy a fellegekben járunk — állapította meg keserüen. — Középút nincs". Anatole France eléggé pontosan nevezte meg az irodalom két alapvető irányzatát, amely a mult század végén, a „régi" realizmus válsága korszakában alakult ki. Ez a két irányzat a naturalizmus és a dekadens művészet.

A naturalisták esztétikájuk felépítésében a XIX. század második felének mindenféle pozitivista elméletére támaszkodtak. Taine például úgy vélte, hogy az esztétika csak abban az esetben válhatik tudománnyá, ha természettudományos elveken és módszeren alapul. A növénytan, mondja Taine, a növények különböző fajtáit tanulmányozza, az esztétika pedig — a különböző emberi jellemeket. A természetbúvár nem tudja megváltoztatni a növény-

zet jellegét, a művészet teoretikusa sem tudja megváltoztatni az emberek jellemét. Az esztétika, írja Taine, „nem ír elő szabályokat, hanem csak megmagyarázza a törvényeket, nem ítél és nem oldoz, hanem csak mutat és magyaráz". A nézeteknek ez az objektivista polgári rendszere azon alapult, hogy a polgári világot megváltozhatatlannak látták, nem hittek az ember erejében, nem törődtek sorsával.

Hangsúlyoznunk kell, hogy akkoriban Plechánov egyes müveiben is megmutatkozott a polgári objektivista elméletek hatása. Volinszkijnek 1896-ban megjelent „Orosz bírálatok" című könyvéről írt recenziójában a tudományos esztétika feladatainak meghatározása során Taine fogalmazásait használta.

Már Lenin ifjúkori művei is hatalmas anyagot szolgáltattak a polgári objektivizmus felfogása elleni harchoz.

1894-ben jelent meg Lenin „A narodnyikság gazdasági tartalma és hogyan bírálta ezt könyvében Sztrúve úr" című munkája, amelyben klasszikusan meghatározta a polgári objektivizmus jellemző vonásait. Az objektivista — mutat rá Lenin — hangsúlyozva az adott jelenség szükségszerűségét, történelmi leküzdhetetlenségét, mindig azt kockáztatja, hogy lecsúszik az általa elemzett tények védelmezőjének álláspontjára. Ez a veszély nem fenyegeti a marxista materialistát. A marxista materialista konkrét történelmi-társadalmi jelenséget elemez, megmagyarázza a különböző osztályok szerepét a harcban, rámutat ezeknek az osztályoknak haladó vagy reakciós álláspontjára. „A materialista

tehát... következetesebben és mélyebben, teljesebben valósítja meg objektivizmusát, mint az objektivista — hangsúlyozza Lenin — mert tudományosan elemzi a társadalmi viszonyokat és nem szorítkozik arra, hogy nyilvánvaló tényeket állapítson meg. Másfelől — folytatja Lenin — a materializmus magában foglalja a pártszerűséget és arra kötelez, hogy bármilyen esemény megítélésénél helyezkedjünk kereken és nyiltan egy meghatározott társadalmi csoport álláspontjára."[1]

Ilyenformán, a pártszerüség lenini elve egyesíti a világ tudományos meghódításának feladatát a társadalom átalakításáért folytatott harccal.

1905-ben, a forradalom hevében, megjelent a *Nóvaja Zsizny (Új Élet)* című legális bolsevik lapban Lenin klasszikus munkája: „Pártszervezet és pártirodalom". Lenin e cikkének jelentőségéről beszélve, Zsdánov elvtárs hangsúlyozta, hogy „... a pártszerü irodalom lenini elve — Lenin legfontosabb hozzájárulása az irodalomtudományhoz.

Amikor Leninnek ez a cikke megjelent, az országban heves forradalmi harc dúlt. Az uralkodó osztályok nemcsak szuronnyal, gépfegyverrel és ágyúval harcoltak a nép ellen, hanem egész eszmei fegyvertárukat is bevetették ebbe a harcba. A harc magával ragadta természetesen az irodalmat is. A dekadensek — a nemesi és polgári reakció ideológusai — dühösen támadták az élenjáró, haladó irodalmat. Ugyanabban az évben, amikor Lenin írása, a „Pártszervezet és pártirodalom" megjelent,

[1] *Lenin* Művei I. köt. 276. old. (oroszul).

Andrej Belüj cikket írt a *Veszü* (Mérleg) című folyóiratban a következő jellemző címmel: „Az orosz költészet apokalipszisa". Belüj alakoskodva és hisztérikusan be akarta bizonyítani, hogy az orosz irodalom mindig a vallásban kereste az élet értelmét és ezért volt közel a vallási igehirdetéshez. Belüj cikke egy a számtalan példa közül, amely az uralkodó osztályok társadalmi gondolatának rothadásáról és bomlásáról tanuskodik.

„Társadalomban élni — írja Lenin — és a társadalomtól függetlennek lenni nem lehetséges."[2] Lenin erre a mélységét és egyszerüségét tekintve zseniális tételre támaszkodva jellemzi a korabeli polgári irodalmat.

A polgári müvészet uralkodó eszméje a harcos individualizmus. A szimbolista Brjuszov 1905 elején cikket írt a *Veszü* című folyóiratban „Szent áldozat" címmel, amelyben azt mondja, hogy a dekadensek, ugyanúgy, mint a realisták, müveikben az életet akarják kifejezni; a realisták azonban, Brjuszov szerint, az élet külső körulményeit ábrázolják, a dekadensek viszont arra hivatottak, hogy az ember belső világát tükrözzék vissza. A *Veszü* című folyóirat szerkesztősége a nyilt szubjektív idealizmus álláspontjára helyezkedik. Ugyanebben a folyóiratban közölték Bacsinszkij cikkét is, aki lehetségesnek tartja azt, hogy visszatérnek Berkeley püspöknek, a szubjektív idealizmus egyik legrégibb képviselőjének filozófiai alapjaihoz. Hasonló cikkek elméletileg akarták megalapozni azt, hogy

[2] *Lenin:* Az irodalomról, Szikra 1949. 11. old

az uralkodó osztályok ujságjaik hasábjain miért hirdetik állandóan az individualizmust.

Lenin „Pártszervezet és pártirodalom" című cikkében rámutatott arra, hogy az individualizmus — az úri, burzsoá, anarchista világnézet kifejezője. „Le az irodalmi Übermenschekkel!"[3] — kiált fel haragosan Lenin, Nietzsche hazai követői ellen harcolva.

A polgári irodalmárok, akik az individualizmust védelmezték, pártonkívüliségükkel, az osztályérdekektől való függetlenségükkel kérkedtek. Lenin viszont bebizonyította, hogy szabadságuk — képzelt szabadság. ... „Az abszolút szabadságról való szónoklásuk — írja Lenin — mind csupa képmutatás... Szabad-e ön, író uram, polgári kiadójától, polgári közönségétől? ... A polgári író, művész, színésznő szabadsága csak leplezett, vagy képmutatóan álcázott, függés a pénzeszsáktól, a megvásárlástól, attól, hogy valaki kitartja őket."[4] Lenin rámutat arra, hogy a polgári sajtó vállalkozó, üzérkedő jellegű, hogy a művészet a polgári társadalomban a nyereség és spekuláció eszközévé vált.

Az orosz művészet legjobb képviselői, még azok is, akik politikai nézeteiket tekintve messze állnak a marxizmustól, sokszor felháborodással beszélnek arról, hogy mennyire megvásárolható a művészet a polgári társadalomban. Igy pl. 1899-ben I. E. Répin nyilt levelet közölt a *Nyiva* (Mezö) című folyóiratban, amelyben kijelenti, hogy kilép a *Mir*

---

[3] *Lenin:* Az irodalomról, id kiad 11. old
[4] U. o. 14. old.

Iszkuszstva (Művészeti Világ) című dekadens folyóirat munkatársai sorából. „A tőzsdeár — írta Répin — ez határozza most meg a művészi alkotás értékét. Képkereskedőknek kellene a professzorok helyébe lépniök: ők ismerik a fogyasztók szükségleteit és ízlését. Ők teszik híressé a művészt... Tőlük függ Európában a festő hírneve és jóléte. A sajtó, amely hatalmas erőt képvisel, szintén az ő kezükben van. A művészi alkotás iránti érdeklődés a tőzsdejátéktól függ. Képekkel tőzsdejátékot folytatni és vagyont szerezni — ez a művészi alkotások mai sikerének titka."

N. P. Rjabusinszkij, orosz bankár támogatta a *Zolotoje Runo* (Aranygyapjú) című dekadens folyóiratot. Milyen viszony fűzte ezt a milliomost a művészethez és az írókhoz — ez kitűnik Brjuszov 1907 augusztus 31-én Szologubhoz intézett leveléből. Brjuszov nem tartja lehetségesnek még megismételni sem mindazt, amit Rjabusinszkij egy reakciós értekezleten mondani merészelt. „Ime két mondat — írja a milliomos cinizmusától elképedt Brjuszov — amelyet több ízben nyomatékkal ismételt meg: «Hát nem mondhatok fel a szakácsnőmnek anélkül, hogy a *Veszü* bele ne avatkoznék ebbe?» És: «Meggyőződtem arról, hogy az írók olyanok, mint az utcai lányok: annak adják oda magukat, aki fizet, és ha többet fizetsz, minden kívánságodat teljesítik.»" Rjabusinszkij úgy vélte, hogy a polgári írók tulajdonságai minden művészre egyaránt jellemzőek.

Amerika és Anglia mai urai ugyanilyen cini-

kusan és nyiltan beszélnek arról, hogy a művészet az ő szeszélyeiktől és ízlésüktől függ.

Lenin „Pártszervezet és pártirodalom" című cikkében nem szorítkozott a polgári irodalom bírálatára: ebben a cikkében jellemezte a proletár irodalmat — Zsdánov elvtárs ezért hangsúlyozza, hogy: „Lenin e cikkében kifejtette mindazokat az alapelveket, amelyeken a mi szovjet irodalmunk nyugszik."[5]

Lenin cikkének legfőbb és alapvető eszméje — a proletár pártszerűség.

Az emberiség történelmében a Bolsevik Párton kívül egyetlen párt sem indult úgy rohamra a régi világ ellen, hogy eszmei fegyverzetében az irodalom terén is tudományosan kidolgozott programja lett volna. S ez érthető is. Egyedül a Bolsevik Párt fegyverkezett fel az egyetlen tudományos világnézettel, csak a Bolsevik Párt ismeri a társadalmi fejlődés törvényeit és tudja olyan nyilt pártszempontok szerint megítélni a társadalmi jelenségeket, amelyek elősegítik azt, hogy a társadalmi életet az igazságnak megfelelően írják le. Lenin azt írta: „Miben áll ... a pártirodalom elve? Nemcsak abban, hogy a szocialista proletariátus számára az irodalom művelése nem lehet egyes személyek, vagy csoportok profitjának forrása, egyáltalán nem lehet a proletariátus egyetemes ügyétől független magánügy. Le a pártatlan írókkal! Le az irodalmi Übermenschekkel! Az irodalmi munkának az egyetemes proletár-

[5] *Zsdánov:* A művészet és filozófia kérdéseiről. Szikra 1949. 118 old

munka *részévé* kell lennie, «kerekévé és csavarjává» annak az egyetlen nagy szociáldemokrata gépezetnek, amelyet az egész munkásosztály öntudatos élcsapata mozgat. Az irodalmi munkának a szervezett, tervszerű, egységes szociáldemokrata pártmunka alkotórészévé kell lennie."[6] Lenin elszánt támadó harcot folytatott a polgári esztétika ellen. Az „abszolút szabadság" és „abszolút egyéni eszmei alkotás" polgári eszméivel — feltárva ennek a képmutató szabadságnak igazi értelmét, Lenin szembeállította a pártszerűség eszméjét, a művész és a proletárpárt nyilt eszmei kapcsolatának elvét.

Lenin ugyanakkor óva intett a pártszerűség elvének kezdetleges magyarázatától, a leegyszerűsítéstől, a sematizálástól. „Nem vitás — írta Lenin — hogy az irodalmi munka türi legkevésbbé a gépies egyformásítást, nivellálást, a többségnek a kisebbségen való uralmát. Nem vitás, hogy ebben a munkában feltétlenül nagyobb teret kell biztosítani az egyéni kezdeményezésnek, az individuális hajlamoknak, a gondolat és fantázia, a forma és tartalom szabadságának. Ez mind vitathatatlan, de mindez csak azt bizonyítja, hogy a proletariátus pártmunkájának irodalmi részét nem lehet sablónszerüen azonosítani a proletariátus pártmunkájának más részeivel".[7]

Ismeretes, hogy a polgári esztétika teoretikusai hajlandók voltak a művészet jellegzetességeit szembeállítani a proletár pártszerüség elvével és védel-

[6] *Lenin:* Az irodalomról, id. kiad. 10—11. old.
[7] U. o. 11. old.

mezték a polgári individualizmust. Lenin rámutatott arra, hogy ezek a sajátosságok nem mondanak ellent a pártszerűség elvének, sőt: a proletár művészetben bontakoznak ki először teljes egészükben.

A művész, aki sorsát szorosan egybekapcsolja a Bolsevik Párttal, ismeri a társadalmi fejlődés törvényeit, amelyeket a marxizmus klasszikusai tártak fel, korának leghaladottabb álláspontját vallja, részt vesz az emberiség legmagasabb eszményeinek megvalósításáért folytatott harcban. „Ez szabad irodalom lesz — írta Lenin — mert nem a haszon és a karrier, hanem a szocializmus eszméje és a dolgozókkal való együttérzés toboroz új, meg új erőket soraiba... Szabad irodalom lesz, amely az emberiség forradalmi gondolkodásának legújabb eredményeit megtermékenyíti a szocialista proletariátus tapasztalatával és eleven munkájával, amely állandó kölcsönhatást létesít a mult tapasztalata... és a jelen tapasztalata... közt."[8] A művészet proletár pártszerűségének elve tehát ilymódon igazi, nem pedig látszólagos szabadságot biztosít a művésznek, lehetőséget ad neki arra, hogy alkotó egyéniségének minden sajátossága megnyilvánuljon. A bolsevik pártszerűség elve azt tételezi fel, hogy a művész tevékenyen résztvesz a proletariátus győzelméért, a szocializmusért vívott harcban.

„Szabad irodalom lesz — írta Lenin — mert nem valamely életúnt hősnőt fog szolgálni, nem az unatkozó és elhízástól szenvedő «felső tízezret», ha-

[8] *Lenin:* Az irodalomról, id kiad 14—15. old.

nem a dolgozók millióit és tízmillióit, akik az ország viraga, ereje, jövendője."[9]

A polgári művész dicsőíti a megrögzött individualizmust és nem ritkán felismeri léte tragikus voltát — a proletár művész óriási közösségre támaszkodik és tele van optimizmussal. A polgári író maroknyi „kiválasztottat" szolgál, akik nem tudják értékelni az igazi művészetet — a proletár művész alkotásával a sokmilliós népet szolgálja, amely hálával fogadja a nagy és nemes művészetet. A proletár művész megfigyeléseinek köre sokkal szélesebb, mint a polgári művészé. Világnézete lehetővé teszi számára, hogy mélyebben lássa meg a társadalmi jelenségeket, sokoldalúbb alkotási lehetőségei vannak.

Lenin cikke vihart keltett a polgári sajtóban. B. Brjuszov, Lenin cikkére válaszolva, *Veszü* című folyóiratában 1905 végén cikket írt „Szólásszabadság" címmel. Brjuszov ebben a cikkben azt mondja, hogy ő is gyűlöli a fennálló rendszert, de egyet nem tud megérteni: a polgári irodalom az uralkodó osztályoktól függ, a proletár irodalom — az elnyomott osztályoktól. Tehát, vonja le gépiesen a következtetést Brjuszov, az egyik is, a másik is függő helyzetben van, nem szabad, mert, mint a közmondás mondja, „A böles Platón rabja is csak rab". Brjuszov abban az időben metafizikai, polgári anarchista szempontból támadta Lenint s nem értette meg az elnyomók és a szabadság felé haladó elnyomottak álláspontja közötti különbséget. Lenin ellen D. Filoszofov, D. Merezskovszkij, N. Bergyájev és sok más

[9] *Lenin:* Az irodalomról, id. kiad. 14. old.

reakciós irodalmár is fellépett. Ezek, Brjuszovval ellentétben, egészen nyiltan védelmezték az uralkodó osztályok álláspontját.

Az 1905-ös forradalom vereséget szenvedett. A reakció súlyos időszaka következett. Gorkij, mint ismeretes, az orosz értelmiség történelme legszégyenletesebb évtizedének nevezte az első orosz forradalom leverése utáni évtizedet. Pétervárott D. Merezskovszkij vezetésével felújították a „vallásos filozófiai gyüléseket". Ivanov misztikus „körei" összejöveteleket rendeztek. Georgij Csulkov misztikus anarchizmust hirdetett. Egymásután jelentek meg a félpornográf müvek, amelyek rágalmazó módon ábrázolták a forradalmárokat, olyan müvek, amelyekben, Vorovszkij találó kifejezése szerint — pornográfiával szennyezték be a forradalmat. Ez a zavaros „irodalmi" áramlat az alkotás abszolút szabadságáról szóló képmutató tételekben találta meg elméleti igazolását.

Az egész vonalon harcoltak az irodalom pártszerüsége ellen. Még Plechánov is arra a különös megállapításra jutott, hogy valamennyi osztály művészeinek egyformán igaza van, mert az osztályokra tagolt társadalomban szerinte csak viszonylagos szociális igazság van — az adott osztály igazsága. Az irodalom „pártatlanságának" eszméjét P. Sztrúve, kadetoskodó ujságíró is hevesen védelmezte. Ennek az eszmének szenvedélyes védelmezői voltak a dekadens szimbolisták. A dekadensek, Kant és a neokantiánusok esztétikájára támaszkodva minden eszközzel igyekeztek feldicsőíteni az alkotás

látszólagos szabadságát és harcoltak a művészetelmélet demokratikus eszméi ellen.

Lenin és Sztálin a reakció korszakában kemény harccal védte az irodalom pártszerűségéről szóló tanítást. „A pártszerűség — mutatott rá Lenin — az erősen kifejlett osztályellentétek eredménye és politikai kifejezése."[10] Lenin többízben hangsúlyozta, hogy a pártatlanság — polgári eszme, a pártszerűség pedig — szocialista eszme. A visszatükröződés lenini elmélete, Lenin tanítása az abszolút és viszonylagos igazságról, szabadságról és szükségességről, a pártszerűségről — ez a szocialista művészetelmélet alapja. „Materializmus és empiriokriticizmus" című zseniális könyvében Lenin megsemmisítette a kantiánusok és számos követőjük nézeteit, s ezzel aláásta a dekadensek esztétikai felépítményének filozófiai alapját.

Lenin „A Duma és az orosz liberálisok" című cikkében, amelyet 1907-ben írt, hangsúlyozza: „Baloldali pártok azok, amelyeknek tömegei *sohasem* közömbösek a társadalmi és politikai kérdések iránt — mint ahogy az éhesek sohasem közömbösek a falat kenyér kérdése iránt".[11] A burzsoázia által hirdetett „osztályonfelüliséggel" és „pártatlansággal" Lenin szembeállította a nyílt proletár pártszerűség, az eszmeiség, a harcos forradalmiság jelszavát. 1910-ben Gorkijhoz intézett levelében Lenin éles politikai jellemzést ad az abban a korban megjelenő legjelentősebb folyóiratokról: a *Vesztnyik*

[10] *Lenin* Művei, IX. köt. 389 old (oroszul).
[11] *Lenin* Művei, XI. köt. 192 old. (oroszul).

Jevropü-ról, *(Európai Híradó)*, *Russzkaja Müszlj*-ról, *(Orosz Gondolat)*, *Russzkoje Bogatsztvo*-ról, *(Orosz Gazdagság)*, *Szovremennüj Mir*-ről, *(Modern Világ)*. „Egy lap irány nélkül — írja Lenin — ostoba, esztelen, botrányos és káros dolog."[12] Lenin a reakció korszakában határozottan és következetesen harcolt az ideológiai hanyatlás ellen. „Ezerszer egyetértek Önnel abban — írja Gorkijnak — hogy rendszeres harcot kell folytatni a hanyatlás, hitehagyás, jajveszékelés stb. ellen."[13]

Gorkij később visszaemlékezett arra, hogy Lenin, aki Capriban vendégségben volt „... rendkívül találóan jellemezte az én nemzedékem íróit, kíméletlenül és könnyedén ..."[14] Lenin azt írta Gorkijnak, hogy „... az irodalmi bírálatot is szorosabb kapcsolatba kell hozni a pártmunkával, a Párt vezetőségével."[15] Lenin és Sztálin irányítja a bolsevik lapokat és folyóiratokat s harcol bennük a pártszerűség elvéért.

A Párt, Lenin és Sztálin eszméivel felvértezve, kíméletlen támadó harcot folytatott a dekadens irányzat ellen. Vereszájev emlékirataiban elmond egy sűrűn előforduló és rendkívül jellemző történetet arról, hogy hogyan harcol egy egyszerű bolsevik a dekadens művészet ellen.

A moszkvai irodalmi és művészeti kör gyülésén megvitatták Filoszofov beszámolóját Sesztov „A talajtalanság dicsőítése" című könyvéről. A vita so-

---

[12] *Lenin:* Az irodalomról, id. kiad. 117. old.
[13] *Lenin*-gyüjtemény. XXVI. köt. 45. old. (oroszul).
[14] „Právda" 1936 jún. 19.
[15] *Lenin*-gyüjtemény. XXXVI. köt. 45. old. (oroszul).

rán felszólalt Andrej Bjelüj, aki hisztérikusan kiabált általános elvtelenségről, erkölcsi bomlásról és reménytelenségről. „Az irodalom teljesen eladta magát! — kiáltott fel Bjelüj. — Egy kis írócsoport maradt, amely még becsületesen viszi zászlaját. De kifáradunk az egyenlötlen harcban, elfogy az erönk és elnyel minket az általános megvásárolhatóság hulláma... Segítsenek nekünk, támogassanak minket!" Ezen a gyülésen véletlenül jelen volt Szkvorcov-Sztyepánov (az *Izvésztyija* későbbi szerkesztöje). Elhatározta, hogy válaszol Bjelüjnek. „Andrej Bjelüj úr — mondotta Szkvorcov-Sztyepánov — irodalmunk zülöttségének bizonyítására, példaként egy tehetségtelen írót hoz fel, aki népszerüségét pornográfikus írásainak köszönheti, meg két kacsákra vadászó riportert. Hát ez — a mi irodalmunk? Ezek — irodalmárok? Tolsztoj pedig, aki Jasznaja Poljánán élt és dolgozott, nem irodalmat alkotott? Él és dolgozik Korolenko — ez nem irodalom? Gorkij «az elérhetőség határán túl» él — mit gondolnak, vajjon azért, mert eladta magát? Vagy önök szerint ö sem alkot irodalmat? Andrej Bjelüj arról számol be önöknek, hogy az irodalomban már csak az ö csoportjuk maradt meg, hogy ez még nem adta el magát, de rendkívül fél attól, hogy valaki megveszi. És arra kéri a hallgatóságot, hogy támogassa. Eszembe jut a régi mondás: «Az az erény, amelyre vigyázni kell, nem éri meg, hogy vigyázzanak rá!» Igy van önökkel is: félnek, hogy kísértésbe jönnek, hogy elfáradnak — pedig felesleges! Adják el magukat! Nem fogjuk magukat megsiratni. De az orosz irodalmat hagyják békén!"

Az irodalom pártszerüségéről szóló tanítást a szovjet korszakban új fokra emelték.

Újból felmerült az irodalom irányításának kérdése is. Az irodalom ügye a proletariátus állami politikájának részévé vált. A Párt, Lenin és Sztálin a szovjet társadalom fejlödésének legfontosabb szakaszaiban, mindenre kiterjedö útmutatásai müvészeti és irodalmi kérdésekben kialakították a marxista-leninista müvészet elméletét.

A polgárháború győzelmes befejezésekor az ország új feladatok előtt állott — Lenin megírta a proletár kultúráról szóló híres határozati tervezetét. A Szovjetunió belépett az újjáépítés szakaszába — a Párt Központi Bizottsága határozatot hozott: „A Párt politikájáról a szépirodalom terén." A második ötéves terv, az osztálynélküli szocialista társadalom felépítésének ötéves terve küszöbén a Párt határozatot fogadott el „Az irodalmi és müvészeti szervezet átépítéséről". Sztálin elvtárs zseniális fogalmazással ezt így foglalta össze: a szovjet irodalom módszere — a szocialista realizmus, a szovjet írók — az emberi lélek mérnökei. Az írók I. kongresszusán Zsdánov elvtárs történelmi jelentőségü beszédet mondott.

A Nagy Honvédö Háborúban aratott győzelem után, amikor országunk fejlödésének új szakasza kezdödött, a Párt Központi Bizottsága határozatokat fogadott el a *Zvezda* (Csillag) és *Leningrád* című folyóiratokkal, a „Nagy élet" című filmmel, a színházak müsorával, V. Muradeli „Nagy barátság" című operájával kapcsolatban. A Központi Bizottságnak ezek a határozatai és Zsdánov elvtárs

beszámolói — ez a modern szovjet esztétika programja. „A szovjet írók és összes irodalmi munkásaink most az első tüzvonalba kerülnek...“[16] — mondotta Zsdánov elvtárs.

Miben állnak a hibák, amelyeket egyes művészeink elkövettek és amelyekre a Párt Központi Bizottsága határozataiban rámutatott? Elsősorban abban, hogy ezek a művészek megfeledkeztek a pártszerűség nagy lenini elvéről. „A folyóiratok vezető munkatársai — mondja a SzK(b)P Központi Bizottságának 1946 augusztus 14-i határozata — ...megfeledkeztek a leninizmusnak arról a tételéről, hogy folyóirataink — mind tudományos, mind művészeti folyóirataink — nem lehetnek politikamentesek.“[17]

Az irodalmi irányzatoknak és egyes írók alkotásainak értékelésében megmutatkozó pártszerűség korántsem tételezi fel ezeknek az értékeléseknek szubjektív voltát, hanem ellenkezően, tagadja azt. A bolsevik pártszerűség a társadalmi viszonyok szigorúan tudományos ismeretén, a társadalmi fejlődés haladó irányzatának és a fejlődést akadályozó irányzatoknak feltárásán alapul. Ha a bolsevik pártszerűség elvét védelmezzük — ez azt jelenti, hogy a haladó társadalmi fejlődés oldalára állunk. A bolsevikok nyiltan beszélnek pártszerűségükről, mert az ő eszméiket, az ő törekvéseiket a történelem előrehaladó menete határozza meg. A bolsevikok párt-

---

[16] *Zsdánov:* A művészet és filozófia kérdéseiről, id. kiad. 132. old.

[17] Propaganda és agitáció a SzK(b)P határozataiban és okmányaiban. Goszpolitizdat 1947. 544. old. (oroszul).

szerűsége — ez a történelmi igazságosság legmagasabb formája.

A polgári osztályok képviselői ezzel szemben igyekeznek az objektivitás, osztályonfelüliség álarca mögé rejteni kasztbeli hovátartozásukat, mert nem vallhatják be az igazságnak megfelelően igazi törekvéseiket és céljaikat.

A polgári objektivizmus az irodalomtudományban, a pártszerűség lenini elvéről való megfeledkezés — ez az alapvető veszély, amely a modern irodalomtudományt fenyegeti.

A művészet népiességének kérdése

A művészet népiessége kérdésének megoldása Leninnél nem mond ellent a pártszerűség elvének, hanem éppen ez az elv határozza meg. Mint ismeretes, Lenin „Pártszervezet és pártirodalom" című klasszikus művében első helyen szerepel a pártszerű proletár művészet népiességének problémája.

„Kritikai jegyzetek a nemzeti kérdésről" című cikkében, amelyet 1913-ban írt, Lenin kimerítő útmutatásokat adott ennek a kérdésnek a megoldásához. „Két nemzet van minden jelenkori nemzetben... — írja Lenin. — Két nemzeti kultúra van minden nemzeti kultúrában. Van egy nagyorosz kultúra, amely a Puriskévicseké, Gucskovoké és Sztrúveké. De van egy olyan nagyorosz kultúra is, amelyet Csernüsevszkij és Plechánov neve jellemez. Ugyancsak két kultúra van az ukránságban, valamint

Németországban, Franciaországban, Angliában, a zsidóknál stb."[18]

A „hű tízezer" orosz kultúráját, a Puriskévicsek, Gucskovok és Sztrúvek kultúráját a megvásárolható firkászok és az orosz dekadensek fejezték ki. Dicsőítették az individualizmust, az erotikát, mert ez „tiszta művészet", harcoltak az orosz irodalom haladó, felszabadító hagyományai ellen. Számos dekadens kacérkodóan nyilatkozott arról a hatalmáról, amelyet az individualizmus zárt körében élvezni vél. Balmont, a költő például azt írta: „Gyülölöm az emberiséget. Menekülök elöle. Egyetlen hazám — az én puszta lelkem."

Ellenkező álláspontón voltak a haladó társadalmi gondolat képviselői. Az orosz irodalom sokmilliós néptömegek kultúrájává lett. „A nagyoroszok nemzeti büszkeségéről" című cikkében, amelyet 1914-ben írt, Lenin megjegyezte, hogy az uralkodó osztályok kultúrája — az ország lakossága egytized részének kultúrája, a demokratikus kultúra pedig — a lakosság kilenctized részének, azaz a sokmilliós néptömegeknek a kultúrája. Lenin azt mondja, hogy az orosz nép nemzeti büszkeségét az orosz demokratikus kultúra táplálja, amely az elnyomók elleni harc folyamán jött létre.

„Nekünk mindennél fájóbb látni és érezni azt — írta Lenin — hogy a cári hóhérok, a nemesek és a kapitalisták mennyi erőszakot, elnyomást és komiszkodást követnek el szép hazánkon. Mi büszkék vagyunk arra, hogy ez az erőszak a mi kö-

[18] *Lenin:* Az irodalomról, id. kiad. 164. old.

runkben, a nagyoroszok körében ellenállást váltott ki, hogy *ebből* a környezetből nőtt ki Radiscsev, nőttek ki a dekabristák, a 70-es évek vegyesrendű forradalmárai, hogy a nagyorosz munkásosztály 1905-ben hatalmas forradalmi tömegpártot teremtett meg, hogy a nagyorosz muzsik ugyanakkor demokratává kezdett lenni, kezdte lerázni magáról a papokat és a földesurakat."[19]

Lenin, országunk történelmét vizsgálva, a felszabadító mozgalom három korszakáról beszélt. Minden egyes korszakot az az osztály jellemzi, amely a mozgalom élén áll, valamint az, hogy milyen mértékben vesz részt a nép ebben a mozgalomban. Szük volt a nemesi forradalmárok — a dekabristák — köre; ezek nagyon is távol álltak a néptől. Szélesebb volt a vegyesrendű forradalmárok köre, szorosabb kapcsolatuk volt a néppel. A proletariátus pártja vitte elöször nyilt forradalmi harcba a sokmilliós tömegeket. A „Kritikai jegyzetek a nemzeti kérdésről" c. cikkben Lenin hangsúlyozza, hogy „Minden nemzeti kultúrában megvannak, ha fejletlen formában is, a demokratikus és szocialista kultúra elemei, mert minden nemzetben van dolgozó és kizsákmányolt tömeg, amelynek életkörülményei feltétlenül demokratikus és szocialista ideológiát szülnek."[20] Az irodalom népiességének kérdését Lenin ezért kapcsolta mindig egybe a felszabadító harc kérdésével. Mi azt mondjuk — írja Lenin „A nagyoroszok nemzeti büszkeségéről" című cikkében — hogy

---

[19] *Lenin:* Válogatott művek, I. köt. Szikra 1948. 892. old.
[20] *Lenin* Művei, XVII. köt. 137. old. (oroszul).

„... a XX. században, Európában... nem lehet másként «védeni a hazát», mint úgy, hogy minden forradalmi eszközzel harcolunk *saját* hazánk monarchiája, földesurai és kapitalistái, vagyis szülőföldünk *leggonoszabb* ellenségei ellen..."[21] Lenin hangsúlyozta, hogy a harc, amelyet az orosz nép szabadságáért, a szocializmusért folytat, azonos valamennyi ország népeinek érdekeivel. „A lettországi szociáldemokrácia IV. kongresszusának benyujtott platform-tervezet"-ben Lenin hangsúlyozta, hogy a nemzetközi proletár kultúra „... minden nemzeti kultúrának csak egy részét foglalja magában, nevezetesen: minden nemzeti kultúrának csak a következetesen demokratikus és szocialista tartalmát."[22]

„A Vehi"-ről című cikkben, amelyet 1909-ben írt, Lenin megjegyezte, hogy a liberális burzsoázia nemcsak a proletariátus szocialista mozgalmától fél, hanem a munkások és parasztok demokratikus mozgalmától is, vagyis a tömegek minden fellépésétől. „Az oroszországi liberalizmus — írja Lenin — határozottan a demokrácia ellen fordult."[23] „A maradi Európa és a haladó Ázsia" című, 1913-ban írott cikkében Lenin megállapítja, hogy az európai kultúrában teljes szakadás állt be. „Olyan történelmi pillanat következett be — írja Lenin — amikor a vezetést kezében tartó burzsoázia a növekvő és erősödő proletariátustól való félelmében támogat mindent,

---

[21] *Lenin:* Válogatott művek, I. köt., id. kiad. 893. old.
[22] *Lenin* Művei, XVII. köt 66. old. (oroszul).
[23] *Lenin* Művei, XIV. köt, 221. old. (oroszul).

ami maradi, halódó, középkori ... Európa napjainkban nem a burzsoázia *által*, hanem a burzsoázia *ellenére* élenjáró, mert egyedül csak a proletariátus növeli állandóan a jobb jövőért harcolók milliós ármádiáját, egyedül ő őrzi és terjeszti a könyörtelenül ellenséges érzületet a maradisággal, a vadsággal, kiváltságokkal, rabsággal és az ember ember által való megalázásával szemben."[24]

Lenin rámutatott arra, hogy csak a forradalom tudja a népet belekapcsolni a kultúrába, csak a forradalom tud az egész nép számára hozzáférhető nagy klasszikusokat teremteni.

Már Dobroljubov „Milyen mértékben vesz részt a nép az orosz irodalom fejlesztésében" című cikkében keserüen beszélt arról, hogy kora (1858) legjobb orosz folyóiratainak csak húszezer előfizetője volt, amikor Oroszország lakosságának száma elérte a hatvanöt milliót. A nép túlnyomó része, írja Dobroljubov, nem ismeri Puskint, Zsukovszkijt, Djerzsávint, de még Gogoljt és Krülovot sem, mert írástudatlan (abban az időben Oroszország valamennyi iskolájában összesen kevesebb mint négyszázezer tanuló tanult) és erejét túlhaladó munkát végez.

Az orosz burzsoázia nem tett sokat a nép felvilágosítása terén. 1910-ben „L. N. Tolsztoj" című cikkében Lenin azt írta: „Tolsztojt, a művészt még Oroszországban is törpe kisebbség ismeri csak. Hogy nagy alkotásait valóban *mindenki* tulajdonává tegyük, harcra van szükség, harcra az ellen a társadalmi rend ellen, amely milliókat és tízmilliókat

[24] *Lenin:* Válogatott művek, I. köt., id. kiad. 813. old.

kárhoztatott sötétségre, elnyomásra, kényszermunkára és nyomorúságra, szocialista forradalomra van szükség."[25]

Az oroszországi szocialista, forradalmi átalakulás befejezése után Lenin és Sztálin pártja megteremtette az előfeltételeket ahhoz, hogy az orosz és a külföldi irodalom klasszikusainak művei hozzáférhetők legyenek a nép számára. A polgárháború nehéz éveiben, Lenin útmutatása szerint óriási szovjet kiadók keletkeztek: a *Goszizdat (Állami Könyvkiadó)* 1918-ban, a *Vszemirnaja Lityeratura (Világirodalom)* 1919-ben, a *Zemljá i Fabrika (Föld és Gyár)* 1922-ben. A szovjet könyvkiadók óriási példányszámban adták ki a klasszikus irodalmat. Megszületett a szovjet irodalom, az új, valóban népi irodalom. 1948-ban csak az Állami Szépirodalmi Könyvkiadó húszmillió példányban ad új könyveket a szovjet népnek!

A Szovjetunióban három évtized folyamán igazi népi művészet alakult ki.

A szovjet irodalomtudományban azonban mind a mai napig előfordul, hogy nem értik meg helyesen a népiesség problémáját.

A 30-as évek derekán megsemmisítették a vulgáris szociológiát az irodalomtudományban. Egyes irodalomtudósok azonban nem értették meg tudományunk fejlődésének új szakaszát. Míg a vulgáris szociológia volt az uralkodó irányzat — amely szociológia sok tekintetben Plechánov hibáira támaszkodott — egyes kutatók arra szorítkoztak, hogy az

[25] *Lenin:* Az irodalomról, id. kiad. 69. old.

írói alkotás mechanisztikusan értelmezett osztály-egyenértékét vizsgálják. Most viszont sokan közülük válogatás nélkül minden írót népiesnek nyilvánítanak. Most valamennyi író hasonlít egymáshoz, és tanulmányozásuk történelmi perspektívája eltünt. Az ilyen „koncepció" azt jelenti, hogy eltérnek a pártszerüségtől, a két kultúráról, a haladó és a reakciós eszmék szerepéről szóló lenini-sztálini tanítástól.

A 40-es évek elején egyes irodalomtudósok, ahelyett, hogy tanulmányozták volna az orosz írók hazafias eszméit, ami feltétlenül szükséges volt, még a reakciós írókat is nagy hazafiaknak nyilvánították. Az ilyen munka nem más, mint az irodalomtudomány lenini elveinek durva megsértése. Pártunk harcolt az ellen, hogy az irodalom tanulmányozása során vulgárisan értelmezzék a népiesség problémáját, mindenkor harcolt a müvészet igazi népiességéért. A SzK(b)P Központi Bizottságának a müvészet kérdésében hozott határozata és Zsdánov elvtárs beszámolói elmélyítik felfogásunkat a müvészet népiességéről.

Egyes formalista zeneszerzöknek, akik nem törödtek a népi dallamok gazdagságával és az orosz zene hagyományaival, akik bezárkóztak a sznobok és esztéták szük körébe, ezeknek a zeneszerzöknek az a megítélése, hogy a nép még nem ért el olyan színvonalat, hogy alkotásaikat megértse — káros és ellentmond a népiességről szóló lenini tanításnak.

Gorkij és Majakovszkij, Furmanov és Szerafimovics, Solohov és Fagyejev és sok más prózai író és költö nagyszerü, realista müveket alkotott, ame-

lyekre egész szovjet népünk büszke. „A szovjet irodalomnak, a világ leghaladóbb irodalmának ereje — állapítja meg a SzK(b)P Központi Bizottságának 1946 augusztus 14-i határozata — abban áll, hogy olyan irodalom, amelyben nincs és nem is lehet más érdek, mint a nép, az állam érdeke."[26]

A kulturális örökség problémája

Leninnek a két kultúráról szóló tanítása, amely a pártszerűség elvén alapszik — programot jelent a kulturális hagyományokhoz való viszony kérdésének megoldásában is.

A dekadensek, akik igyekeztek bebizonyítani, hogy a mult legjobb orosz írói elödjeik voltak, hogy ők is a „l'art pour l'art" elvét vallották és a müvészet alapvető feladatának az egyéniség titkaiba való behatolást tekintették, erőt nem kímélve igyekeztek „átértelmezni" az orosz irodalom történetét. A dekadensek legfőbb feladata az volt, hogy az orosz klasszikusokat elválasszák az orosz felszabadító mozgalomtól, s ezért kíméletlenül harcoltak az orosz forradalmi demokratikus esztétikával. Borisz Szádovszkij például, „A régi és az új bírálat" címmel 1905-ben, a *Veszü*-ben megjelent cikkében arcátlanul kijelentette: „Nálunk nincs bírálat... az 1850—1900-as évek áttekinthetetlen történelmi útját teljesen ki kell törölni, ki kell hajítani, mint puszta helyet."

---

[26] Propaganda és agitáció a SzK(b)P határozataiban és okmányaiban, 544. old. (oroszul).

1909-ben megjelent a *Vehi* (Határkövek) című gyüjtemény. Lenin megállapítása szerint ez a *libe rális renegátság enciklopédiája* három fő témát ölel fel: 1. a Harc az orosz (és nemzetközi) demokrácia egész világnézetének eszmei alapjai ellen. 2. A közelmult szabadságmozgalmainak megtagadása és bemocskolása. 3. „Nyilt vallomás «libériás» érzelmeiről . . ."[27] A dekadens Andrej Bjelüj recenziót írt erről a könyvről, amelyet „Igazság az orosz értelmiségről"-nek nevezett el és arra hívta fel az orosz értelmiséget, hogy a *Vehi*-t kézikönyvévé tegye meg.

A dekadens irodalomtörténészek, akik reakciós filozófiai és esztétikai nézetekre támaszkodtak, nem tudtak tudományos irodalomtörténetet teremteni. Ajhenvald, ennek az időnek egyik legnépszerübb polgári kritikusa, nyiltan bevallotta ezt, bár igyekezett tehetetlenségét nagyon magas eszmei indítóokokkal megmagyarázni. Ajhenvald azt mondta, hogy az irodalomtörténet nem válhat tudománnyá, mert a tárgy terjedelme elmosódott és homályos, s főleg azért, mert minden olvasó másképpen értékelheti az egyes müveket. Ajhenvald csak a szubjektív impresszionista bírálatot ismerte el. Amikor meghatározta az irodalom helyét a többi tudomány között, „a pontosan kiszámított pályát befutó égitestek között törvényellenesen mozgó üstökös"-nek nevezte.

Mach és Avenarius orosz követői, az empiriokritikusok és empiriomonisták sem tudtak igazi iro-

[27] *Lenin:* Az irodalomról, id. kiad. 24. old.

dalomtörténetet felépíteni és teljesen hibásan oldották meg az örökség kérdését. Bogdánov számára, például, az igazság — az adott osztály társadalmi tapasztalata. De mivel az egyik osztály tapasztalata nem egyezik meg más osztályok tapasztalatával, a bogdánovisták megtagadták a mult kultúrájának örökségét, s az igazi proletár kultúra megteremtőinek tekintették magukat.

A polgári liberális kritikusok sem tudtak tudományos irodalomelméletet felépíteni. Szolovjóv-Andréjevics, az 1905-ben megjelent „Az orosz irodalom filozófiájának tapasztalata" szerzője, az egész orosz irodalomtörténetet csak az egyéniség harcának tekintette, amelyet azért folytat, hogy az állam elnyomása alól felszabaduljon. Vengerov 1911-ben közzétette „Az orosz irodalom hősies jellege" című munkáját, amelyben arról beszél, hogy az orosz irodalom mindig „szószék volt, amelyről tanító szavak hangzottak el", hogy az orosz írókat a „höstett utáni vágy", „az önfeláldozás szomja" lelkesítette. Szolovjóv-Andréjevicsnek, Vengerovnak és más liberális kritikusoknak sikerült helyesen megállapítani az orosz irodalom fejlődésének egyes, néha nagyon fontos vonásait, de tudományos orosz irodalomtörténetet felépíteni nem tudtak. Csak a lenini filozófia, az orosz történelmi folyamat fejlődésének lenini elgondolása, egyes írók alkotásnak lenini értékelése — csak Lenin tanítása, amelyet Sztálin továbbfejlesztett, ad lehetőséget a tudományos orosz irodalomtörténet megalkotására. Ennek az irodalomtörténetnek alapja a pártszerűségről, a két kultúráról, a

nemzetiségről, a szocializmusért vívott harcról szólő tanítás.

Lenin nagyra értékelte a mult demokratikus kultúráját. 1897-ben jelent meg Lenin híres cikke: „Milyen örökségről mondunk le?", amelyben hangsúlyozza, hogy a marxizmus a haladó kultúra valamennyi vívmánya alapján nőtt ki. S ezeket az eszméket továbbfejlesztette Lenin a Nagy Októberi Szocialista Forradalom után, a Kommunista Ifjúsági Szövetség III. kongresszusán mondott híres beszédében és a proletárkultúráról szóló nihilista elméletek elleni harcban. Lenin azt követelte, hogy a kritikusan átdolgozott régi kultúra alapján építsük fel az új kultúrát, amely visszatükrözi korunk forradalmi harcának a tapasztalatait, a haladó társadalmi forradalmi eszmék legújabb eredményeit. „Megvédeni az örökséget — írta Lenin már 1897-ben — korántsem jelenti azt, hogy az örökségre szorítkozunk."[28]

Lenin nagyra becsülte az orosz forradalmi demokrácia képviselőit. Mint ismeretes, klasszikus művében, a „Mi a teendő?"-ben, a haladó társadalmi gondolat képviselőiről szólva, Lenin megnevezi Herzent, Belinszkijt, Csernüsevszkijt, Zsdánov elvtárs a *Zvezda (Csillag)* és *Leningrád* című folyóiratokról szóló beszámolójában ezt mondja: „Ismeretes, hogy a leninizmus megtestesíti a XIX. század orosz forradalmár demokratának legjobb hagyományait és, hogy a mi szovjet kultúránk a mult kritikailag átdolgozott kulturális hagyományainak alapján ke-

[28] *Lenin* Művei, II. köt. 332. old. (oroszul).

letkezett, fejlödött és érte el felvirágzásának korszakát."[29]

Ismeretes, milyen nagyra becsülte Lenin a forradalmár demokrata Nyekrászov költészetét, milyen gyakran használta költői képeit. Ez azonban nem akadályozta Lenint abban, hogy feltárja Nyekrászov ingadozásait. „Újabb hadjárat a demokrácia ellen" című cikkében Lenin azt írta: „Nyekrászov, személy szerint gyönge volt, Csernüsevszkij és a liberálisok közt ingadozott, de egész rokonszenve Csernüsevszkij oldalán volt."[30]

Ugyanilyen nagyra becsülte Lenin Turgenyev művészetét is. Lenin elsörangú írónak nevezte, szerette nyelvezetét, de ugyanakkor rámutatott politikai korlátoltságára; Turgenyev útálta Dobroljubov és Csernüsevszkij paraszt demokratizmusát. Turgenyev, hangsúlyozta Lenin, a mérsékelt monarchikus és nemesi alkotmányhoz húzódott. Miért kellett Anciferovnak, a korabeli kritikusnak, a világos lenini útmutatást figyelmen kívül hagyva személyi indítóokokkal magyarázni Turgenyev szakítását Csernüsevszkij körével?

Felmérhetetlen Lenin érdeme L. N. Tolsztoj alkotásának értékelésében. Lenin felülmúlhatatlan pontossággal elemezte a világ egyik legbonyolultabb művészének alkotását. Megtisztította Tolsztoj alakját a dekadens, liberális burzsoá és mensevik kritika hazugságaitól, felfedte Tolsztoj alkotásának szociális alapját.

---

[29] *Zsdánov:* A művészet és filozófia kérdéseiről, id. kiad. 116. old.

[30] *Lenin:* Az irodalomról, id. kiad. 61. old.

Lenin az orosz forradalom tükrének nevezte Tolsztojt. „A művész világirodalmi jelentősége — írja Lenin — a gondolkodó és prédikátor világhíre — ez is, amaz is a maga módján — az orosz forradalom világtörténelmi jelentőségét tükrözi... A forradalom elökészítésének időszaka egy olyan országban, amelyet a feudalizmus hívei elnyomtak, hála Tolsztoj zseniális ábrázolásának, egy lépést jelentett előre az egész emberiség művészi fejlődésében... Tolsztoj leginkább az 1861-től 1904-ig tartó évek embere, s mint ilyen, megdöbbentő plaszticitással szötte be alkotásaiba, mint művész, gondolkodó és prédikátor egyaránt az egész első orosz forradalom sajátos történelmi jellegének vonásait, e forradalom erejét és gyöngeségét..."[31] Lenin nagyra becsülte Tolsztoj műveit, zseniális művésznek nevezte, de ugyanakkor elöször tárta fel és magyarázta meg mély tudományossággal azokat a kirívó ellentmondásokat, amelyek szembetünnek Tolsztoj művészi és publicisztikai írásaiban és tükrözik az 1862—1904-es évek „patriarkális, naív parasztjának" hangulatát. De egyes szovjet kutatók munkáikban a mai napig is helytelenül világítják meg Tolsztoj alkotását és tanítását. Aszmusz professzor például azt bizonygatta, hogy Tolsztoj reakciós filozófiai nézetei nem szükítették esztétikai nézeteit, nem akadályozták realizmusának fejlödését. Guszev professzor a „Kreutzer-szonátá"-ban csak a családra vonatkozó polgári alapelvek éles bírálatát találja meg, és nem látja, hogy Tolsztoj a polgári erkölccsel az aszké-

[31] *Lenin:* Az irodalomról, id. kiad. 67—70. old.

tizmus hazug erkölcsét állította szembe. Egyes kutatók helytelenül világítják meg Tolsztojnak némelyik alakját. Szpiridonov tanár például, egy szóval sem említi Tolsztoj hibáit Kutuzov alakjának megrajzolásában. Tolsztoj akarat nélküli öreg embernek ábrázolja Kutuzovot, aki „ösztönösen követi a történelmi folyamat menetét", nem pedig erélyes, bölcs hadvezérnek, amilyen a valóságban volt. Zercsányinov, Rájhin és Sztrázsev, a középiskola kilencedik osztálya irodalom-tankönyvének szerzői, a „Háború és béke" című regény elemzésénél csaknem nemzeti hősnek látják Platon Karatájevet, noha, mint ismeretes, Karatájev egész világnézete a passzívitáson és rabszolgai alázatosságon alapszik. Ezek a tulajdonságok távol álltak a szabadságszerető orosz néptől, és a patriarkális parasztság legelmaradottabb részének jellemvonásait fejezték ki.

Ismeretes, hogy Dosztojevszkij világnézete reakciós. Meggyőződéses monarchista, a forradalom és szocializmus ellensége volt, és a reakciósok több ízben is felhasználták műveit a felszabadító mozgalom elleni harcra. Amikor 1913-ban a Moszkvai Művészszínház színre akarta hozni Dosztojevszkij egyik regényét, Gorkij ez ellen erélyesen tiltakozott a sajtóban. Lenin 1913 novemberében azt írta Gorkijnak: „Tegnap olvastam a «Recs»-ben (A Szó) válaszát a Dosztojevszkij körül folyó «lármára» és már örülni akartam..."[32] Kirpotyin tanár azonban Dosztojevszkijről írott munkáiban szemmelláthatóan elsimítja világnézetének reakciós oldalait és Belin-

[32] *Lenin:* Az irodalomról, id. kiad. 132. old.

szkij elvbarátjának tekintve Dosztojevszkijt, elhallgatja vallásos monarchista nézeteit, nem tárja fel alkotásának társadalmi jelentőségét.

Egyes szovjet irodalomtudósok évfordulókra olyan cikkeket írnak, amelyekben csak a jót mondják el az írókról, és elhallgatják hibáikat, ingadozásaikat s néha reakciós kirohanásaikat is. Ezek a kritikusok megfeledkeztek Lenin tanításairól. Lenin az első cikket Tolsztojról, mint ismeretes, Tolsztoj születésének 80-ik évfordulójára írta, a Herzenről szóló cikket Herzen születésének 100-ik évfordulójára. Lenin nagyra becsülte és nagyon szerette az orosz népnek ezeket a zseniális képviselőit, de ez nem akadályozta meg abban, hogy feltárja alkotásuk mély ellentmondásait.

Mint irodalomtudományunk egyik legnagyobb hiányosságára, rá kell mutatni arra, hogy nálunk eddig nem írták még meg a szovjetirodalom történetét. Számos irodalomtudós csak a mult századok irodalmát tanulmányozza és nem kutatja a szovjetirodalmat, nem foglalkozik a modern esztétika problémáival. Zsdánov elvtárs, egy filozófiai vitán felszólalva azt mondotta, hogy egyes filozófusok gyávaságból nem foglalkoznak a modern filozófia problémáival. Ez a szemrehányás teljes mértékben megilleti az irodalomtudósokat is. Hiába gondolják egyes irodalomtudósok, hogy a mult irodalmának története — csendes kis kikötő. Ha nem oldják meg helyesen a modern esztétika kérdéseit, nem sajátítják el Lenin hagyományát — nem tudják a mult századok irodalmának tudományos történetét megalkotni és sokizben az események leírására, az

anyag tapasztalati tanulmányozására és a tények puszta felsorolására szorítkoznak.

Lenin a mult és a ma irodalmának tanulmányozása során az irodalomtörténet és esztétika legidőszerűbb kérdéseinek megoldásáért harcolt. A dekadens és polgári liberális esztétika elleni harcban védelmezte a forradalmi demokraták nagy örökségét és felülmúlhatatlan elemzést adott L. N. Tolsztoj alkotásáról; elsőként értékelte A. M. Gorkij — a szocialista realizmus megalapítója — munkáját. Lenin harca az irodalom frontján része volt annak a forradalmi harcnak, amelyet a kapitalizmus megszüntetéséért, a szocializmusért folytattak. Lenin mindig olyan harci feladatokat tüzött az irodalomtudomány elé, amelyek szorosan összefüggnek a bolsevik publicisztika feladataival. „Állandó közírói munkát kell végeznünk — jegyezte meg Lenin — meg kell írnunk korunk történetét és igyekeznünk kell azt úgy megírni, hogy a mindennapi életnek ez a leírása erejének megfelelő segítséget nyújtson a mozgalom közvetlen résztvevőinek és a proletár hősöknek ott, a tettek helyén — úgy kell írnunk, hogy elősegítsük a mozgalom kiszélesedését, azoknak a harci eszközöknek és módszereknek tudományos kiválasztását, amelyek a legkisebb erőfeszítéssel a legnagyobb és legjobb eredményeket adják."[33]

---

[33] *Lenin* Művei VII. köt. 83. old. (oroszul).

Lenin és Gorkij

Lenin és Gorkij a XIX. század 90-es éveiben kezdte meg társadalmi munkásságát.

Lenin, mint ismeretes, 1905-ben Pétervárott, a bolsevik Központi Bizottság ülésén találkozott elsőízben Gorkijjal. Gorkij ezen az ülésen részletesen beszámolt a forradalom moszkvai menetéről.

A *Nóvaja Zsizny* (Új Élet) című bolsevik lapban, amelyben Lenin „Pártszervezet és pártirodalom" c. klasszikus munkáját közölték, nemsokára megjelent Gorkij cikke a „Kispolgárok". „Az anya" című regény és az „Ellenségek" című színdarab eljövendő szerzője, aki a világművészetnek új irányt adott, Lenin bölcs vezetésével járta a politika iskoláját.

Gorkij 1907-ben a párt londoni kongresszusán látta viszont Lenint. Lenin felszólalása csodálatba ejtette. „Először hallottam — mondja Gorkij — hogy igen bonyolult politikai kérdésekről ilyen egyszerűen is lehet beszélni..."[34] „...mindez szokatlan volt, és úgy tűnt mintha Lenin beszédében nem is a saját, hanem valójában a történelem akarata szólalt volna meg."[35] Lenint már nem csak egyszerűen Gorkij hallgatta, hanem Gorkij „Az anya" szerzője.

Gorkij emlékirataiból ismerjük Lenin értékelését erről a regényéről: „«Rendkívül időszerű könyv». Ez volt Lenin egyetlen, de számomra igen értékes bókja."[36]

---

[34] *Gorkij:* Lenin, 11. old. (oroszul).
[35] U. o. 12. old.
[36] U. o. 5. old.

Lenin nyilatkozata „Az anya" című regényről a mai kritika szempontjából is értékes. Lenin nevelő jelentősége szempontjából értékelte a szépirodalmi alkotást, eszmei részét egybekapcsolta az adott pillanat feladataival, beszélt arról, hogy ez a mü milyen gyakorlati hasznot hozhat a szocializmusért folyó harcnak. Lenin kéziratban olvasta Gorkij regényét. Ez mutatja milyen szenvedélyesen érdeklődött a korabeli szépirodalom és elsősorban Gorkij alkotása iránt.

Lenin nem tévedett értékelésében. Mint ismeretes, Gorkij „Az anya" című regénye, a szocialista realizmusnak ez az első müve, Európa és Amerika munkásosztályának kézikönyve lett.

Hogy milyen befolyással volt a nemzetközi proletariátusra ez a könyv, amelyet Gorkij az első orosz forradalom és Lenin eszmei hatása alatt írt — erre e könyvnek abból az ismertetéséből következtethetünk, amely az egyik amerikai kiadásban 1907-ben jelent meg. Amikor ezt a negyven évvel ezelőtt megjelent ismertetést olvassuk, úgy tünik, mintha ma írták volna. „Ha megvizsgáljuk az elterjedt regényeket — írja Lewis Collier Wilcox — akkor látjuk, hogy ezek vagy elbeszélések kalandos «átalakulásról», elcsépelt történetek az elcserélt gyerekről, vagy olyan bünözők történetei, akik kikerülik a fegyházat és bárói címet kapnak: vagy elbeszélések az üresfejü, gazdag fiatalemberről, aki elsajátította a bátor tőzsdespekulánsok tudományát, sok pénzt keresett és elvette a szeretett lányt. Milyen semmiségnek, milyen önzésnek és milyen badarságnak tünik mindez, ha elolvastuk Gorkij nagy köny-

vét, amely az élet megtestesített eszményeiről szól!... Amikor szembeállítjuk Gorkij «Az anyá»-ját ezekkel a témákkal, valóban úgy tünik nekünk, hogy új élettel ismerkedünk meg. Lehetséges-e, hogy az öntudat új magasabb formája, a szocialista — nem szubjektív — öntudat a legcivilizálatlanabb országból jön el hozzánk?"

„A legcivilizálatlanabb ország" most a haladó emberiség élcsapata. Amerika pedig, ahol az idézett sorokat írták, a világreakció támasza lett.

A reakció éveiben Lenin és Gorkij baráti levelezést folytatnak, több ízben személyesen is találkoznak. Lenin segít Gorkijnak abban, hogy megértse a kor bonyolult irodalmi folyamatát, mégpedig nemcsak egyes írók alkotásainak értékelésével, hanem tevékenységük mély szociális értelmének feltárásával is. Lenin tanácsokkal is támogatja Gorkijt munkájában. Mint ismeretes, Gorkij ezekben az években nagy regénye megírására készült, amelyben fel akarta tárni a polgári család három nemzedékének történetét. „Kitünő téma — mondogatta neki Lenin — természetesen, nehéz, rengeteg időt igényel. Azt hiszem el tudná végezni, de — nem látom: mivel fejezné be. Hisz befejezést nem ad a valóság. Nem, ezt a forradalom után kell megírni, most olyasvalami kellene, mint «Az anya»."[37] Gorkij elfogadta Leninnek ezt a bölcs tanácsát, amelynek nagy módszertani jelentősége van. A tervezett regényt: „Az Artamanovok"-ot az Októberi Forradalom után írta meg. Gorkij tanulmányozta az orosz

[37] „Právda" 1936. június 19.

forradalmi valóságot, tevékenyen résztvett a forradalmi harcban, elsajátította a marxizmus-leninizmus klasszikusai tanításának alapeleveit, s mindennek alapján hatalmas szépirodalmi müvet alkotott. Gorkij az első a világtörténelemben, aki óriási erővel és mélységgel mutatta meg a dolgozó ember életét, az első, aki a proletárforradalmár alakját ábrázolta, ő írt le elsőként embereket, akik tudatosan csinálnak történelmet. Ez hatalmas újítás volt az irodalom terén.

Lenin a proletariátus nagy művészének tartotta Gorkijt, de ugyanakkor nem riadt vissza attól, hogy elvi alapon bírálja azokat a komoly világnézeti hibákat, amelyeket Gorkij ezekben az években elkövetett.

Mint ismeretes, Gorkij a reakció éveiben osztotta Bogdánov és Lunácsárszkij istenépítő nézeteit. Ezek reakciós nézetek voltak, amelyek az otzovisták — vperjodisták opportunista álláspontjára támaszkodtak. Jellemző, hogy az istenépítők hamarosan egy húron pendültek a dekadens istenkeresőkkel. Bogdánov egyik felolvasása után, 1909-ben, az ismert obskurusok: V. Ivanov, Merezskovszkij, D. Filoszofov örömmel üdvözölték azt, hogy a szociáldemokrácia egyik csoportja a vallás felé fordult. Lenin „Materializmus és empiriokriticizmus" című könyvében lerombolta az istenépítők nézeteit.

Gorkij csak egyes gondolatokban értett egyet az istenépítőkkel, mert tévesen úgy vélte, hogy ezek a nézetek elősegítik az emberek alkotó energiájának ébredését. Lenin számos levelében feltárta Gorkij előtt az istenépítés reakciós lényegét. „Az isten-

keresés — írta Lenin 1913-ban Gorkijnak — semmivel sem különbözik jobban az istenépítéstől, vagy istenteremtéstől, vagy istencsinálástól stb., mint a sárga ördög a kék ördögtől."[38]

Lenin figyelmeztette az írót arra, hogy nem kell . . . „a proletárdemokrácia álláspontja helyett valami *egyetemes demokrácia* álláspontjához . . ."[39] lereszkednie.

De bírálva Gorkijt, harcolt érte.

1908-ban Lenin közli Gorkijjal, hogy új lapot alapítottak — a *Proletarij*-t (Proletár), beveszi Gorkijt a munkatársak sorába és arra kéri, hogy írjon a folyóiratba valamit a „Kispolgárok" szellemében. Ugyanebben az évben Lenin elfogadja Lunácsárszkij tervét arról, hogy a *Proletarij*-ban szépirodalmi rovatot létesítsenek és a vezetését Gorkijra bízzák. De Lenin nem meri elszakítani Gorkijt az alkotó munkától. Meghatóan törődik az íróval, s azt írja Lunácsárszkijnak: „Ha azt hiszi, hogy nem zavarjuk meg munkáját, hogyha rendszeres pártmunkára fogjuk (a párt munkája ezáltal rengeteget nyerne!), igyekezzék ezt a dolgot elintézni . . ."[40]

1912-ben, amikor a forradalmi mozgalom új lendületet vett, Lenin a prágai konferencia után örömmel írja Gorkijnak: „Végre sikerült — a likvidátor csöcselék ellenére — újjáteremteni a Pártot és Központi Bizottságát" — és arra kéri, írjon egy „lélekemelő" röplapot, amelyben megemlékezik 1905-ről.

---

[38] *Lenin:* Az irodalomról. id kiad. 132 old
[39] U. o. 134. old.
[40] U o 103 old

„Jó volna egy *forradalmi* kiáltvány — hangsúlyozza Lenin — a *Zvezda* Elbeszéléseinek modorában. Nagyon-nagyon örülök, hogy támogatja a *Zvezdá*-t."[41] 1913 februárjában Lenin megköszöni Gorkijnak, hogy hajlandó a *Proszvescsényije (Felvilágosodás)* című bolsevik lap munkatársa lenni. E lap számára írta Sztálin abban az időben klasszikus cikkét a nemzeti kérdésről. „No lám, ez valóban nagyszerű lesz — írta Lenin — ha lassanként összegyüjtjük a belletristákat és megindítjuk a *Proszvescsényijé*-t *(Felvilágosodás)*! Nagyszerű! Új proletár olvasó — a lapot olcsóvá tesszük — csak demokratikus szépirodalmat fogad el — nyavalygós, renegátság nélkül. A munkásokat erősítjük."[42]

Lenin, hogy segítsen Gorkijnak felismerni nézeteinek hibás voltát, nemcsak kimerítően bírálta Gorkij elméleti hibáit, hanem igyekezett belevonni őt a gyakorlati forradalmi munkába.

Amikor 1917-ben Gorkij csatlakozott a *Nóvaja Zsizny* című félmensevik laphoz, Lenin és Sztálin kíméletlenül bírálja. „Olyan helyzetbe került — írja Lenin Gorkijnak már az Októberi Forradalom után — amelyből *nem tudja* közvetlen közelből megfigyelni azt, ami új a munkások és parasztok, azaz Oroszország lakossága kilenctizedének életében."[43] Lenin azt tanácsolja Gorkijnak, hogy „változtassa meg környezetét, lakóhelyét és foglalkozását,"[44] s

---

[41] U. o. 122. old.

[42] U. o. 127. old.

[43] „Krasznaja Letopisz" (Vörös Évkönyv) 1. (12.) szám. Goszpolitizdat. 1925. 132. old.

[44] U. o.

vegyen részt a „Krasznaja Zvezdá“ (Vörös Csillag) nevü agitációs gözhajó munkájában, amelynek biztosa V. M. Molotov volt. A gözhajó az elöretörö Vörös Hadsereg nyomában haladt és amerre járt, megszervezte a szovjet hatalmat. A forradalom vezérei által gyakorolt kíméletlen és elvi síkon mozgó bírálat hatott Gorkijra. Gorkij újból belátja hibáit és nemcsak leküzdi öket, hanem új, lenyügözö müveket alkot.

Gorkij, a szocialista realizmus megalapítója, egyik korabeli kutató hasonlata szerint olyan volt, mint a legendás Anteusz, aki a földtöl kapta erejét, és azonnal elvesztette, ha elszakadt a földtöl. Gorkij alkotó erejét Lenin és Sztálin táplálta. A lenini álláspontról való letérés válságba sodorta.

Leninröl írt gyönyörü elbeszélésében Gorkij tanítómesterünkröl a szovjet szépirodalom legjobb arcképét alkotta meg. A 30-as években anyagot gyüjtött arra, hogy nagy barátjának és tanítójának, Sztálin elvtársnak alakját irodalmi müben megörökítse. Halála félbeszakította ezt a munkát.

Gorkij — az új világ legnagyobb müvésze — neve szoros kapcsolatban van e világ alkotóinak, Leninnek és Sztálinnak nevével.

A szovjet realizmus kérdéséhez

„Álmodozni kell!“ — írta Lenin 1902-ben „Mi a teendö?“ cimü klasszikus munkájában. Az álom elébe vághat az események természetes menetének. Ha az álmodozó hisz álmában, szemléli az életet,

összehasonlítja a megfigyelteket légváraival, dolgozik azon, hogy álmait megvalósítsa, akkor ez az álom támogatja és fokozza energiáját. „Az ilyesfajta álmodozás, szerencsétlenségünkre, túlságosan gyéren fordul elő a mi mozgalmunkban."[45]

Leninben megvolt a tudományos előrelátás adottsága. Gorkij ezt írta róla: „Vlagyimir Iljics Lenin olyan jól ismerte a mult történetét, hogy a jövő szempontjából nézte a jelent... A munkások és parasztok októberi győzelmének elkerülhetetlenségét és közelségét előre látta már 1907-ben, a londoni kongresszuson. Általában, jobban mint előtte bárki más, előre láthatta azt, aminek meg kellett történnie. Azt hiszem, azért tehette ezt, mert nagy szellemének felével a jövőben élt; szilárd, de símulékony logikája teljesen konkrét, reális formában mutatta meg neki a távoli jövőt."[46]

Ezt a nehéz és nemes művészetet tanulták Lenintől tanítványai, többek között Gorkij, a proletár irodalom megalapozója is. Már a reakció éveiben, egyik levelében azt írta: „... Az irodalom kötelessége — vagy, ha jobban tetszik — feladata nemcsak az, hogy visszatükrözze a valóság gyorsan múló pillanatait — az irodalom feladata az, hogy megtalálja az életben azt az általános jelentőségűt, ami nemcsak a mai napra jellemző..." Gorkij, a forradalmi harc gyakorlatára és Lenin nagy eszméire támaszkodva, rámutathatott erre a folyamatra már

[45] *Lenin:* Mi a teendő? Lásd *Lenin:* Válogatott művek I. köt. id. kiad. 331. old.

[46] *Gorkij:* Publicisztikai cikkek. 1933. 64—65. old. (oroszul)

a forradalom előtti műveiben is, amelyek lefektették a szocialista realizmus alapjait.

Lenin nagyrabecsülte a romantikát, de a puszta álmodozástól undorodott. Mindig hangsúlyozta, hogy a filozófusoknak, szociológusoknak, közíróknak és íróknak figyelmesen kell tanulmányozniok a konkrét életkörülményeket. „Ujságjaink jellegéről" című, 1918-ban írt cikkében Lenin elítélte az ujságírókat azért, mert rendkívüli helyet biztosítanak a régi témákról folytatott agitációnak és nem tanulmányozzák kellőképpen a reális életet. „Kevés figyelmet szentelnek a gyárak, a falvak, a hadsereg *mindennapi* életének, ahol a legtöbb újat építik, ahol a legnagyobb figyelem, nyilvánosság, társadalmi bírálat szükséges, ahol leginkább üldözni kell mindent, ami haszontalan és fel kell hívni az emberek figyelmét arra, ami jó, hogy tanuljanak belőle."[47]

„A nagy kezdeményezés" című munkájában Lenin arra szólítja fel az írókat és általában a szovjet embereket, hogy óvják meg az új hajtásait „... a valódi kommunizmus egyszerű, szerény, hétköznapi, de eleven hajtásait"[48] amelyek, ha gondosan ápoljuk őket, „... nem fognak elsorvadni — megnőnek és teljes kommunizmussá fejlődnek ki".[49] Lenin hangsúlyozta, hogy az új hajtásainak győzelme — hosszú és mélyenszántó folyamat. „A régi erkölcsök nyomai — írta Lenin — még feltétlenül túlsúlyban lesznek az új erkölcs hajtásai felett. Ami-

[47] *Lenin* Művei XXIII. köt. 213. old. (oroszul).
[48] *Lenin:* Válogatott művek, 2. köt. Szikra 1949. 585. old.
[49] U. o. 587. old.

kor az új éppen csak megszületett, a régi, bizonyos ideig, mindig erősebb az újnál, ez mindig így szokott lenni, a természetben és a társadalmi életben egyaránt. A csúfolódás az újnak zsenge hajtásain, az intellektuelek olcsó kétkedése és más efféle — mindez, lényegében, a burzsoázia osztályharcának módszere a proletariátus ellen, a kapitalizmus védekezése a szocializmussal szemben."[50]

Leninnek mindezek a kijelentései szoros kapcsolatban vannak az irodalommal, segítenek pontosabban megmagyarázni a szocialista realizmus módszerének alapvonásait. Ez a realizmus nemcsak tükrözi a valóságot, hanem a haladás útját is megmutatja. Gorkij megemlékezett arról, hogy Lenin a forradalom első éveiben a vele folytatott beszélgetésekben többízben hangsúlyozta Djemjan Bednüj munkájának agitációs jelentőségét és azt mondotta: „Kissé goromba. Az olvasók után kullog, pedig az élükön kellene haladnia."[51] Ezekben a szavakban benne van Lenin nagy hagyatéka a szovjet íróknak.

Lenin szerette a realizmust, de harcolt a csúszómászó, szárnyaszegett realizmus ellen; szerette a romantikát, de harcolt a talajtalan romantika ellen. Lenin munkái a legnagyobb szépirodalmi alkotásokra ihlették Gorkijt.

Gorkij annak a stílusnak a meghatározását kereste, amely magában egyesítené a realizmust s a romantikát, és visszatükrözné a proletariátus új életkörülményeit. A szocialista realizmus tételét,

---

[50] U. o. 582. old.

[51] *Gorkij:* Lenin, 47. old. (oroszul).

amely tétel pontosan meghatározza művészetünk módszerét, Sztálin fogalmazta meg. A szovjet íróknak, magyarázta ezt a tételt Zsdánov elvtárs az írók I. kongresszusán, „... ismerniök kell az életet, hogy azt helyesen tudják ábrázolni a művészi alkotásokban, hogy ne skolasztikusan, élettelenül, hogy ne egyszerüen «objektív realitás»-nak, hanem a valóságot a maga forradalmi fejlödésében ábrázolják.

Emellett a művészi alkotások valószerüségének és történelmi konkrétságának összhangban kell lennie a dolgozó embereknek a szocializmus szellemében való átalakításával és nevelésével. A szépirodalomnak és az irodalmi kritikának ezt a módszerét nevezzük mi szocialista realizmusnak."[52]

Engels meghatározása szerint a realizmus tipikus jellemek ábrázolása tipikus körülmények között. Ez a meghatározás feltárta a XIX. század klasszikus kritikai realizmusának jellemét. A szocialista realizmus, átdolgozott formában, átvette a kritikai realizmus valamennyi értékesebb hagyományát, de elvileg különbözik a kritikai realizmustól, haladást jelent a világ müveszetének fejlödésében.

A szocialista realizmus elsösorban népünk életét ábrázolja, azt a szocialista rendszert, amely a történelemben eddig ismeretlen volt. Társadalmunk élete, mondotta Zsdánov elvtárs az írók I. kongresszusán, „... nem más, mint a legszigorúbb, legjózanabb gyakorlati munkának, a legnagyobb hösiességgel és a leghatalmasabb távlatokkal való

[52] *Zsdánov:* A művészet és filozófia kérdéseiről, id. kiad. 91. old.

összehangolása."[53] Ezért a realizmus és romantika szervesen összefüggnek a szocialista realizmus fogalmával, de nem mint két mechanikusan egyesített elem, hanem mint az új stílus elválaszthatatlan részei.

A szovjet irodalom realizmusa — új típusú realizmus. Gyökeresen különbözik a kritikai realizmustól. A szocialista realizmus egyik legalapvetőbb vonása az, hogy a szovjet író, a bolsevik pártszerűség elvére támaszkodva és ismerve a társadalmi fejlődés törvényeit, hasonlíthatatlanul valóságosabban és mélyebben tudja ábrázolni az életet, mint a kritikai realizmus írója.

A szovjet író kíméletlenül leleplezi mindazt, ami a régi, kapitalista társadalomból megmaradt, a szovjet író elősegíti az új, kommunista viszonyok születését. Gorkij azt mondotta, hogy a szovjet irodalomnak kell a régi társadalom ideológiai sírásójának szerepét betöltenie, és az új társadalom születésénél bábáskodnia.

A romantika — a szocialista realizmus szerves része — szintén elvileg különbözik a régi romanticizmustól. Ez forradalmi romantika. A szovjet író a jövőbelátás tudományos-művészi adottságaival rendelkezik, előre látja a holnapot a társadalmi fejlődés ama törvényeire támaszkodva, melyeket a marxizmus-leninizmus tárt fel előtte.

A szovjet író a hétköznapi életben meglátja „az újnak", a kommunizmusnak azokat a „hajtásait",

---

[53] *Zsdánov:* A művészet és filozófia kérdéseiről. id. kiad. 92. old.

amelyekről Lenin „A nagy kezdeményezés" című zseniális munkájában már 1919-ben beszélt. Napjainkban felmérhetetlenül megnőtt az ideológiai munka szerepe. Lenin már 1914-ben hangsúlyozta a tudat aktív szerepét és azt írta: „Az ember tudata nemcsak tükrözi az objektív világot, hanem alkotja is".[54]

Gorkij többízben hangsúlyozta, hogy a szovjet írónak nemcsak két valóságot kell ábrázolnia: a tegnap és a ma valóságát — hanem rá kell mutatnia a harmadik valóságra is — a holnap valóságára. A szocialista realizmus írójának, amikor tipikus körülmények tipikus jellemeit rajzolja meg, ki kell emelnie fejlődésünk tipikus irányzatát — ezzel harcol a kommunizmus magas eszméiért.

A szocialista realizmus ilyenformán olyanoknak mutatja az embereket amilyenek, és olyanoknak amilyeneknek lenniök kell.

A mi irodalmunk — a szocialista realista irodalom — igazi hősei az egyszerű szovjet emberek. „Hősök nemzedéke" volt a címe Gorkij egyik cikkének, amelyet a szovjet embernek szentelt. „Mi ébreszti ifjúságunkban azt az erőt, amelyet... még ellenségeink is bámulnak és csodálnak? — kérdezte Gorkij. — Annak a magas célnak felismerése, amelyet Lenin lángelméje állított elénk, annak a célnak felismerése, amely felé I. V. Sztálin oly határozottan és sikeresen vezeti az elvtársakat."[55] Az írók I. kongresszusának szószékéről Gorkij azt mon-

[54] *Lenin:* Filozófiai füzetek, 233. old. (oroszul).
[55] „Komszomolszkaja Právda" 1934 márc. 12

dotta: „Könyveink főhősének a munkát kell választanunk, azaz az embert, akit a szervezett munkafolyamatok alakítanak... Meg kell tanulnunk a munkát alkotásnak tekinteni."[56] Amikor egy évvel később a Sztahánov-mozgalom bontogatta zászlaját, Sztálin rámutatott arra, hogy ebben a mozgalomban van a munkához való alkotó, kommunista viszony csírája.

Lenin és Sztálin pártja országunkban megteremtette az újtípusú embert, az egyszerű szovjet embert, aki a háború idején megmentette a világ civilizációját.

A SzK(b)P Központi Bizottságának határozatai a művészet és irodalom kérdéseiben Leninnek és Sztálinnak azokra az útmutatásaira támaszkodnak, amelyek meghatározzák a szovjet kultúra fejlődésének útját. „Népünk napról-napra mind magasabbra és magasabbra emelkedik — mondotta Zsdánov elvtárs. — Ma már nem azok vagyunk, akik tegnap voltunk és holnap nem azok leszünk, akik ma vagyunk. Mi már nem azok az oroszok vagyunk, akik 1917-ig voltunk. Oroszországunk sem az már és a mi jellemünk sem ugyanaz. Megváltoztunk és felnőttünk azokkal a hatalmas változásokkal együtt, amelyek gyökeresen megváltoztatták országunk arculatát."[57]

Embereinkben különleges, szovjet-erények fejlődtek ki, és a Párt Központi Bizottsága élesen fellép olyan kísérletek ellen, amelyek arra irányulnak, hogy tudatunkat idegen eszmékkel megfertőzzék.

[56] *Gorkij:* Irodalombirálati cikkek. 650. old. (oroszul).

[57] *Zsdánov:* A művészet és filozófia kérdéseiről, id. kiad. 130. old.

„Nem szabad megfeledkezni az elméleti munkáról! — mondotta Zsdánov elvtárs. — Embereink szellemi kincsei éppen olyan fontosak, mint anyagi javaik...“[58]

Míg a szovjet nép joggal büszke hőseire, addig a nyugati polgári irodalom sorvad és széthull. D. H. Lawrence angol író, a mai dekadens irányzat klasszikusa, ezt írja: „Az, ami az emberi természetben embertelen, sokszorta jobban érdekel, mint a régi és ódivatú, ami arra kötelez minket, hogy a jellemet bizonyos erkölcsi séma szerint értékeljük és mint valami változatlanul szilárdat ábrázoljuk. Ellenzem ezeket a sémákat... Létezik egy másik «én» (a gyémánt is csak szén). A regények rendszerint a gyémánt történetét mondják el, de én azt mondom: «Dehogy gyémánt! Szén.»“ Vagyis Lawrence szerint azt, ami az emberben emberi, kiszorítja az állati. Ilyen „felfedezéseket“ tesz a mai polgári irodalom!

A polgári irodalom hősének züllése a legkülönbözőbb formákat ölti. Igy például Londonban Scot-Maxwell „Megmondtam magamnak“ című színdarabját játsszák. Hogy a színpadon hangsúlyozzák a hős szellemi életének szétforgácsoltságát, az asszszony szerepét egyszerre három színésznő, a férj szerepét pedig két színész játssza. Az ilyen újítások a lelki betegség legsúlyosabb formáira emlékeztetnek. Louis Parrot, francia kritikus az új angol regényeket elemezve, azt mondja: „A kísértetek az an-

[58] *Zsdánov:* A művészet és filozófia kérdéseiről. id. kiad. 127. old.

gol irodalomban sohasem érezték magukat olyan jól, mint most. És ez nagyon jellemző." Franciaországban pedig új irodalmi irányzat jött létre: a lettrizmus. Ennek az iskolának követői azt állítják, hogy „fel akarják tárni a betűt", mikroszkopizálni akarják az érzéseket, meg akarják teremteni az atomkorszak költészetét. Ezek az urak alkalmazkodni akarnak háborúra uszító gazdáik ízléséhez. A külföldi polgári irodalom hősei között mind gyakrabban találunk bűnözőket, vagy elmebetegeket.

„Milyen szerencsések vagyunk mi, a szovjet szocialista társadalom művészei — írta nemrégen Fagyejev elvtárs — mert itt élünk az újtípusú szovjet emberek, az emberiség leghaladóbb és legerkölcsösebb emberei között! Először született meg művész tollából az irodalom olyan hőse, aki igazi hőse az életnek is, a kommunista társadalom alkotója és építője."[59] És az egész haladó emberiség a Szovjetunió, a szovjet emberek, a haladó kultúra igazi alkotói felé fordítja tekintetét.

Ne hódoljunk be a burzsoá kultúrának

Lenin, mint ismeretes, a haza legádázabb ellenségeinek nevezte a cári Oroszország uralkodó osztályait. Olyan ellenségeknek, akik a nemzeti érdekekkel is készek kereskedni, ha ez hasznot hajt nekik. A cári Oroszország uralkodó osztályai nem be-

[59] A szocialista realizmus problémái, cikkgyűjtemény 33. old. (oroszul). „Szovjetszkij Piszatelj" 1948.

csülték meg országuk nemzeti értékeit és arra akarták nevelni az orosz társadalmat, hogy meghódoljon minden előtt, ami európai.

Egészen más nézeteket vallottak a forradalmi demokraták, a marxizmus eszmei előfutárai. Nagy hazafiak voltak, forrón szerették népüket és népük kultúráját. Belinszkij például, mint ismeretes, harcolt az ellen, hogy meghódoljanak minden előtt, ami európai, csak azért mert európai. Azt az álláspontot képviselte, hogy az európai kultúrából csak azt vegyék át, ami az ember érdekeit szolgálja.

Lenin megvetette azokat az embereket, akik vakon behódoltak a nyugati művészetnek.

Gorkij elmondotta ismert emlékirataiban, hogy milyen büszke volt Lenin az orosz művészetre. Gorkij egy alkalommal Leninnél megpillantotta az asztalon a „Háború és béke" egyik kötetét. Lenin Tolsztojról kezdett beszélni. „Aztán — írja Gorkij — félig behúnyt szemmel nézett rám és azt kérdezte: — Kit lehet egész Európában melléje állítani? Maga felelte: — Senkit. És kezét dörzsölve elégülten mosolyodott el.

Nem egyszer figyeltem meg nála — folytatta Gorkij — azt a vonást, hogy büszke az orosz művészetre. Ezt a vonást Leninben néha furcsának, idegenszerűnek, sőt naivnak találtam, de aztán megszoktam, hogy ebben a munkásnép iránt való mélyen elrejtett, boldog szeretetének visszhangját halljam."[60]

---

[60] *Lenin:* Az irodalomról, id. kiad. 224—225. old.

Gorkij nem tévedett: Lenin mélyen szerette a népi, demokratikus kultúrát és büszke volt rá.

Lenin már jóval a Nagy Októberi Forradalom előtt beszélt az orosz irodalom világjelentőségéről. 1902-ben „Mi a teendő?" című munkájában Lenin, összegezve a XIX. századbeli orosz társadalmi gondolat fejlődésének eredményeit, különös szeretettel emlékezik meg az orosz forradalmi demokratákról és azt tanácsolja az olvasónak, hogy gondoljon „... arra a világraszóló jelentőségre, amelyre most tesz szert az orosz irodalom..."[61]

Lenin, Tolsztoj alkotásait vizsgálva, egyik róla szóló cikkében azt mondotta, hogy „... annyi nagy kérdést tudott felvetni munkáiban, olyan művészi erőig tudott emelkedni, hogy alkotásai a legelső helyek egyikét foglalták el a világ szépirodalmában. A forradalom előkészítésének időszaka egy olyan országban, amelyet a feudalizmus hívei elnyomtak, hála Tolsztoj zseniális ábrázolásának, egy lépést jelentett előre az egész emberiség művészi fejlődésében."[62] Több ízben is hangsúlyozta Gorkij alkotásának világjelentőségét. Már 1901-ben „A tüntetés kezdete" című cikkében Lenin Gorkijt európai méretekben híres írónak nevezi. Gorkijhoz intézett leveleiben, „A polgári sajtó meséje" című cikkében és más munkáiban Lenin Gorkij műveinek arról a nagy jelentőségéről beszél, amelyet Oroszország és

[61] *Lenin:* Mi a teendő? lásd *Lenin:* Válogatott művek I köt. id. kiad. 196. old.

[62] *Lenin:* Az irodalomról, id. kiad. 69. old.

az egész világ munkásmozgalma szempontjából betöltenek.

Lenin az első világháború után Európa és Amerika polgári kultúrájának jellemzése során rámutatott ennek rothadására. „Látjuk — írja Lenin — hogy Anglia és Amerika — olyan országok, amelyeknek a többi országnál nagyobb lehetőségük volt arra, hogy demokratikus köztársaságok maradjanak — ugyanolyan vadul és szertelenül rúgtak ki a hámból, mint annakidején Németország, és azért ugyanolyan gyorsan, vagy talán még gyorsabban közelednek ahhoz a véghez, amely oly sikeresen utolérte a német imperializmust. Kezdetben hihetetlenül gyorsan felduzzadt Európa háromnegyedrészére, meghájasodott, majd itt helyben szétpukkadt, borzalmas büzt hagyva maga után. S ehhez a véghez közeledik most az angol és amerikai imperializmus."[63] Ezek a szavak, amelyeket több mint egy negyedszázaddal ezelőtt írt, jellemzik korunk kapitalista világának állapotát is. A polgári kultúra teljes hanyatlásnak indult. Ezt számos külföldi közéleti szereplő is felismeri. Rosamunda Lehman, angol írónő, nagyon sötéten látja az angol irodalom jövőjét. Azt mondja, hogy a polgári irodalomból teljesen eltűnt a hős. „Igen, ez a lényeg — állapítja meg keserűen az írónő — teljesen hiányoznak az olyan emberek, akikbe bele lehetne szeretni. És amíg a regény nem adja nekünk vissza a hősöket, addig jelentéktelen és rideg marad." És nem véletlen, hogy mindazok tekintete, akik látják az igaz-

[63] *Lenin* Művei, XXIII. 266. old. (oroszul).

ságot, a szovjet irodalom felé fordul. „A szovjet írók tapasztalata — mondotta Louis Aragon francia költő már 1935-ben — alapvető jelentőségű a világ valamennyi országa számára." Íróinktól az egész haladó emberiség választ vár a legbonyolultabb eszmei és művészi kérdésekre. Törvényszerű következtetésre jutott például Hyman, amerikai kritikus, „Új háború és béke" című cikkében. Igazi regényt a második világháborúról — írja — csak szovjet író alkothat, például Solohov.

Sztálin rámutatott arra, hogy „a tőke láncaitól megszabadult legutolsó szovjet polgár is magasabban áll, mint bármely külföldi magasállású hivatalnok, aki vállán hordja a kapitalista rabság igáját..."[64]

A Központi Bizottságnak a művészet kérdésében hozott döntései határozottan elítélik a külföldi kapitalista kultúrával szemben tanusított kritikátlan magatartást. „Vajjon méltó-e hozzánk, az élenjáró szovjet kultúra képviselőihez — mondotta Zsdánov elvtárs — a szovjet hazafiakhoz, a burzsoá kultúra előtti hajlongás, vagy a tanítványok szerepe? Természetes, hogy a mi irodalmunknak, amely bármely burzsoá-demokratikus rendszernél magasabbrendű rendszert, bármely burzsoá kultúránál sokszorta magasabbfokú kultúrát tükröz vissza, joga van arra, hogy másokat az emberiség új erkölcsére oktasson".[65] A Párt Központi Bizottsága azt java-

[64] *Sztálin:* A leninizmus kérdései. Szikra 1949. 695. old.
[65] *Zsdánov:* A művészet és filozófia kérdéseiről, id. kiad. 129. old.

solta: töröljék a szovjet színházak műsoráról a külföldi dramaturgia értéktelen és lapos darabjait, amelyek megfertőzik a szovjet emberek tudatát, eszközül szolgálnak arra, hogy a tudat és a lét kapitalista csökevényeit életrekeltsék. A Központi Bizottság elítélte azokat a szovjet zeneszerzőket, akik követik „... Európa és Amerika dekadens polgári zenéjét, amely a polgári kultúra elkorcsosodását, a zeneművészet teljes tagadását, annak zsákutcába jutását fejezi ki."[66]

Egyes irodalomkutatóink nem vizsgálják meg kritikusan Veszelovszkij felfogását, formalista és más reakciós elméletekre támaszkodnak és azt kutatják, hogy a mi irodalmunk és a külföldi irodalom egyes módszerei, motívumai vagy tartalmi elemei miben egyeznek; mindezt teszik csupán azért, hogy bebizonyítsák: mennyire nem önálló irodalmunk.

Propp professzor például, „A tündérmese történelmi gyökerei" című könyvében igyekszik bebizonyítani, hogy az orosz nép valamennyi meséje az európai népek meséiben gyökeredzik. Az „Orosz irodalomtörténet" II. kötetének szerzői nem értékelik kellőképpen a régi orosz irodalom eredetiségét. Nuszinov professzor kozmopolita jelenségnek, az európai irodalom hatása összességének tekinti Puskin alkotását. Ejhenbaum professzor úgy véli, hogy Tolsztoj „Anna Karenina" című regényének megjelenése azzal a felfogással magyarázható, amelyet Schopenhauer, német misztikus, reakciós filozófus

[66] „Právda" 1948 febr. 11.

munkái a nagy orosz íróra gyakoroltak. Ejhenbaum professzor azt állítja: „Tolsztoj regényében a francia «adultère» — házasságtörés — regény és az angol családi regény hagyományait hangolta össze — ellentétben a 70-es évek orosz prózájával."

Szükséges-e megállapítanunk, hogy ezek a megítélések ellentmondanak Lenin és Sztálin a kultúráról szóló tanításának. Az utóbbi években megjelent hasonló munkák is aláhúzzák a SzK(b)P Központi Bizottság V. Muradeli „Nagy barátság" című operájával kapcsolatos határozatának jelentőségét. Ez a határozat döntő csapást mért a formalizmusra — erre a népellenes elméletre, amely az ilyenfajta kritikai írások forrása.

A leninizmus folytatja elörenyomulását. Most már „... minden út a kommunizmushoz vezet."[67] Lenin nyilatkozatai az irodalommal kapcsolatban, amelyeket Sztálin elmélyített és továbbfejlesztett, felfegyverzik szovjet népünket.

Irodalmunk döntő problémái azok a kérdések, amelyeket a társadalmi fejlődés körülményei helyeznek előtérbe. „A marxizmus eszmei tartalmának gazdagsága és sokoldalúsága mellett — jegyzi meg Lenin — nem lehet csodálkozni azon, hogy Oroszországban, mint más országokban is, különböző történelmi korszakok a marxizmusnak hol az egyik, hol a másik oldalát emelik ki ... Ez nem jelenti azt, hogy bármikor is figyelmen kívül szabad hagyni a marxizmus valamelyik oldalát; ez csak azt

[67] *Molotov:* A külpolitika kérdései. Szikra 1949. 600. old.

jelenti, hogy nem szubjektív kívánságoktól, hanem a történelmi feltételek összességétől függ az egyik, vagy másik oldal iránti érdeklődés túlsúlya."[68]

Az irodalom bolsevik pártszerüségének kérdése harci kérdés. Harc az esztétikai politikamentesség, az objektivizmus és a polgári kultúra előtti meghódolás ellen. És ma ez a harc az irodalomtudományi fronton a mi munkánk központi kérdése.

---

[68] *Lenin* Művei XV. köt. 88. old. (oroszul).

T A R T A L O M

Az irodalom pártszerűsége 5
A művészet népiességének kérdése 21
A kulturális örökség problémája 28
Lenin és Gorkij 37
A szovjet realizmus kérdéséhez.. 43
Ne hódoljunk be a burzsoá kultúrának 52

29. G. Alexandrov:	A polgári társadalomtudomány csodje	2.— Ft
30. I. M. Lemin:	A Szovjetunió külpolitikája a Nagy Honvedo Haború idejen	2.— „
31. B. E. Bihovszkij:	Az amerikai perszonalizmus a tudomány és a tarsadalmi haladás elleni harcban	1.50 „
32. I. M. Lemin:	A Szovjetunio — a demokratikus tábor vezeto ereje	2.— „
33. D. Bahsijev:	A bolsevik párt centralizmusa és demokratizmusa	3.50 „
34. B. A. Csagin:	A filozofia pártszerűsége és a polgári objektivizmus elleni harc	2.— „
35. V. A. Obrucsjev:	A hegyek és a szárazföldek keletkezese	1.50 „
36. G. F. Alexandrov:	A társadalom fejlődéséről szóló tanitások története	2.— „
37. M. A. Leonov:	Kritika és önkritika	2.— „
38. I. Sz. Zvávics:	Faji „elméletek" és faji megkülönböztetés az angolszász országokban	1.50 „
39. B. E. Bihovszkij:	A modern polgári filozófia zsákutcája	1.50 „
40. Hewlett Johnson:	Egyéniség és marxizmus	2.— „
41. Mao-Ce-Tung:	A kínai nép forradalmi háborújáról	1.— „
42. M. Leonov:	A marxizmus—leninizmus a tudományos előrelátásról	3.— „
43. Aragon:	Ember és kultúra	2.50 „
44. Maxim Gorkij:	Kivel tartanak Önök?	1.50 „
45. V. Abramov:	Gép- és traktoraliomások a szovjet mezőgazdasagban	2.— „
46. N. A. Vinográdov—I. D. Sztrasun:	A Szovjetunió dolgozóinak egészségvédelme	3.— „
47. G. Sz. Gurvics:	Az amerikai demokrácia a valóságban	3.50 „
48. L. Alter:	Az USA burzsoá közgazdászai az imperialista reakció szolgálatában	6.— „
49. B. Sztyepanov:	A vezető kolhózkáderek nevelése	3.50 „
50. L. A. Lunc:	Az Egyesült Államok bírósága a monopolitóke szolgálatában	2.— „
51. P. Vüsinszkij—J. Francev:	Kozmopolitizmus, idealizmus, nacionalizmus	1.50 „
52. K. Abroszenko:	A parasztság szocialista nevelése	5.— „
54. Albert Soboul:	Az 1848-as francia forradalom	2.50 „
55. Gh. Gheorghiu-Dej:	A román munkáspárt a mezőgazdaság szocialista átalakításáért	3.— „

56. Kruzskov—Mityin:	Sztálin elvtárs „Anarchizmus vagy szocializmus" c. művéről	2.50 Ft
57. L. G. Berri:	Munkamegosztás a szocialista társadalomban	1.50 „
58. V. B. Luckij:	Az angol és amerikai imperializmus a Közel-Keleten	1.50 „
59. M. Prenant—J. Lévy:	Állásfoglalás a Lüszenko-vitában	1.50 „
60. Klement Gottwald:	Előre a szocializmus felépítéséért	1.50 „
61. A. P. Koszuljnyikov:	Sztálin elvtárs műveinek első kötete	1.50 „
62. Liu Szao-csi:	Internacionalizmus és nacionalizmus	1.50 „
63. T. D. Lüszenko:	Az élő szervezet és a környezet	1.50 „
64. A. M. Jegolin:	Gorkij és az orosz irodalom	1.50 „
65. G. M. Dimitrov:	A munkásosztály a fasizmus ellen	6.— „
66. A. Bolgov:	Sztálin elvtárs „A Szovjetunió agrárpolitikájának kérdéseihez" c. munkájáról	2.— „
67. Sz. P. Bücskov:	L. N. Tolsztoj nagy nemzeti eposza a „Háború és béke"	2.— „
68. B. M. Volin:	Sztálin elvtárs „Az októberi forradalom és az orosz kommunisták taktikája" c. művéről	1.50 „
69. Sz. P. Ljubimov:	Lenin „Az ifjúsági szövetségek feladatai" c. beszédéről	1.50 „
70. Jacques Duclos—Jean Fréville:	Henri Barbusse	2.— „
71.	A 150 éves Puskin	2.— „
72. J. I. Szoldatyenko:	Sztálin elvtársnak a XVIII. pártkongresszuson tartott beszámolójáról	2.— „
73. F. F. Csernov:	A szovjet állam szerepe a kommunista társadalom építésében	1.50 „
74. V. J. Jerome:	Egy változó világ kultúrája	3.50 „
75. A. M. Pankrátova:	A sztálini „Párttörténet" és a szovjet történelemtudomány	1.— „
76. P. K. Figurnov:	A válságok marxi-lenini elmélete	1.50 „
77. V. F. Vorobjov:	Sztálin elvtárs — a polgárháború frontjain aratott győzelem megszervezője	3.— „
78. V. V. Mavrogyin:	Az orosz és a szovjet tudomány szerepe az emberi kultúra történetében	2.— „
79. I. P. Trájnyin:	Sztálin elvtárs „A Szovjetunió alkotmánytervezetéről" c. beszéde	2.— „
80. A. Djenyiszov:	A demokrácia helyes értelmezéséről	2.50 „
81. D. Tiscsenko:	A sztálini „Párttörténet" — a marxizmus-leninizmus alapismereteinek tárháza	2.— „
82. A. Sz. Mjasznyikov:	Az irodalom pártszerűsége	2.— „

SZIKRA